

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
INFORMACIJOS IR KOMUNIKACIJOS DEPARTAMENTO
TYRIMŲ SKYRIUS

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius Tel.: (0 5) 209 6170 / (0 5) 209 6185
El. p.: tyrimai@lrs.lt; info@lrs.lt; ikd@lrs.lt www.lrs.lt/info

Analitinė apžvalga
24/99

2024-11-28

Socialinės ekonomikos sektoriaus Europos Sąjungoje ir Lietuvoje apžvalga

Darbe pateikiama informacija apie socialinės ekonomikos sektorių Europos Sąjungoje (ES), šio sektoriaus sampratą, reikšmę, reglamentavimą, politikos priemones ir plėtros aktualijas bei situacijos Lietuvoje apžvalga.

Apibendrinant pažymėtina, jog socialinės ekonomikos sektoriui ir su tuo susijusioms priemonėms ES lygmens strateginiuose dokumentuose skiriama nemažai dėmesio, taip pat daug dėmesio šiai sričiai skiria Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), vis dėlto, ES valstybių narių lygmeniu trūksta teisinio apibrėžtumo.

Atkreiptinas dėmesys, jog darbe aptariamos ES politikos sritys turi daugiapakopių įgyvendinimo mechanizmus, o konkrečių priemonių įgyvendinimo sėkmė konkrečiose valstybėse narėse ar regionuose priklauso nuo atitinkamų politinių sprendimų ir politinės valios atitinkamame lygmenyje.

Lietuvoje Socialinės ekonomikos sektoriui trūksta teisinio apibrėžtumo ir strateginių kryptių nustatymo, po to, kuomet buvo panaikintas Socialinių įmonių įstatymas, o naujų teisėkūros iniciatyvų socialinės ekonomikos ar socialinio verslo srityje kol kas neatsirado.

Socialinės ekonomikos samprata

Europos Komisija (EK) pabrėžia, kad socialinė ekonomika apima įvairias įmones, organizacijas, įvairius kitus juridinius asmenis, kuriuos sieja bendras tikslas – sistemingai pirmenybę teikti žmonėms, daryti teigiamą poveikį vietos bendruomenėms ir siekti socialinio tikslo. Socialinės ekonomikos organizacijoms gali būti priskirtos ne pelno organizacijos, kooperatyvai, savidraudos bendrijos, asociacijos ir fondai ir socialinio verslo įmonės¹.

Socialinės ekonomikos verslo modeliais siekiama reinvestuoti didžiąją dalį pelno atgal į organizaciją ir (arba) socialinius tikslus, o organizacijos valdyme siekiama įgyvendinti dalyvaujamą / demokratinę valdymo formą.

EK teigimu, socialinė ekonomika, įtvirtinta vietos lygmeniu, skatina socialinę ir ekonominę sanglaudą, pabrėžiant tokias vertybes kaip solidarumas, dalyvavimas ir bendradarbiavimas.

¹ European Commission. Social economy in the EU: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy/social-economy-eu_en

Socialinės ekonomikos verslo modeliai veikia įvairiuose ekonomikos sektoriuose, todėl gali būti glaudžiai susieti su kitomis pramonės ekosistemomis².

Kartu EK pabrėžia ir kai kurias socialinės ekonomikos ypatybes:

1. Narystė. Iki 160 milijonų žmonių Europoje priklauso socialinės ekonomikos įmonėms, - per dalyvaujimąją valdymo formą (daugiausia mažmeninės prekybos, bankininkystės / kredito unijų, žemės ūkio kooperatyvų, savidraudos bendrijų ir pan.).

2. Tikslai. Socialinės ekonomikos įmonės prisideda prie ES užimtumo, socialinės sanglaudos, regioninės ir kaimo plėtros, aplinkos apsaugos, vartotojų apsaugos, žemės ūkio, trečiojo sektoriaus plėtros ir socialinės apsaugos politikos.

3. Dydis. Socialinės ekonomikos subjektai dažniausiai yra labai mažos, mažos ir vidutinės įmonės (MVI).

EBPO šalia socialinės ekonomikos sąvokos naudoja solidarumo ekonomikos sąvoką. Pasak EBPO, socialinė ir solidarumo ekonomika apima daug įvairių subjektų. Istorškai socialinę ekonomiką sudarė asociacijos, kooperatyvai ir savidraudos bendrijos, o pastaruoju metu prie šio sektoriaus priskiriami ir fondai bei socialinio verslo įmonės bei įvairios spontaniškos bendruomeninės (solidarumo) iniciatyvos. Dėl šios priežasties susiformavusi juridinių formų, tikslų, praktikos gausa yra gana skirtinga skirtingose šalyse bei regionuose, tačiau visus juos jungia jau anksčiau paminėtos bendros vertybinės nuostatos³.

Žemiau pateikiamuose informaciniuose grafikuose vizualiai nurodoma EBPO studijoje apibrėžta socialinės ir solidarumo ekonomikos sąvoka bei veiklos sritys.

1 pav. Socialinės ekonomikos sritys

Šaltinis: OECD. *What is the social and solidarity economy? A review of concepts:* https://www.oecd.org/en/publications/what-is-the-social-and-solidarity-economy-a-review-of-concepts_dbc7878d-en.html

² EK duomenimis, socialinės ekonomikos įmonių yra 2,8 mln., o tai sudaro 10 % visų ES įmonių. Beveik 13,6 mln. žmonių – apie 6,2 % ES darbuotojų – dirba socialinės ekonomikos įmonėse. Be apmokamos darbo jėgos, socialinė ekonomika sutelkia savanorius, ty 5,5 mln. visą darbo dieną dirbančių darbuotojų.

³ OECD. *What is the social and solidarity economy? A review of concepts:* https://www.oecd.org/en/publications/what-is-the-social-and-solidarity-economy-a-review-of-concepts_dbc7878d-en.html

2 pav. Socialinės ekonomikos veiklos sektoriai ir būdai

Šaltinis: OECD. *What is the social and solidarity economy? A review of concepts:* https://www.oecd.org/en/publications/what-is-the-social-and-solidarity-economy-a-review-of-concepts_dbc7878d-en.html

Socialinės ekonomikos reglamentavimas ES mastu ir politikos priemonės

Į socialinių tikslą orientuotų verslo formų plėtra ES lygmeniu pritraukia gana daug dėmesio politinėje ES darbotvarkėje. Socialinės ekonomikos tikslai pirmą kartą plačiau apibrėžti 2011 m. EK paskelbtoje Socialinio verslo iniciatyvoje⁴ ir vėliau pakartoti po dešimties metų (2021 m.) paskelbtame EK Socialinės ekonomikos veiksmų plane⁵.

Būtent socialinės ekonomikos veiksmų planas laikytinas pagrindiniu aktualiu strateginio pobūdžio dokumentu, su kuriuo glaudžiai susijusios visos žemiau išvardintos EK politinės iniciatyvos socialinės ekonomikos srityje.

Veiksmų plane EK pasiūlė konkrečias priemones, padedančias mobilizuoti visą socialinės ekonomikos potencialą, remdamasi 2011 m. Socialinio verslo iniciatyvos rezultatais. Vis dėlto, EK pripažįsta, jog nepaisant pažangos, padarytos įgyvendinant ankstesnes iniciatyvas, keliose srityse

⁴ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Socialinio verslo iniciatyva. Socialinėms įmonėms plėtoti palankios aplinkos kūrimas socialinių inovacijų ekonomikoje“, KOM/2011/0682 galutinis, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52011DC0682>.

⁵ Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. „Building an economy that works for people: an action plan for the social economy“, <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1537&langId=en>.

poreikiai išlieka. Todėl pagrindiniai veiksnių plano aspektai yra gerinti sąlygas socialinei ekonomikai visoje Europoje, įskaitant geresnę matomumą ir pripažinimą bei prieigą prie finansavimo ir rinkų⁶.

Šiuo metu EK orientuojasi į kelias politikos priemones, be kita ko, skirtas ir socialinės ekonomikos skatinimui, įgyvendinamas per Bendrosios rinkos programą. Pagal bendrosios rinkos programą iki 2027 m. siekiama investuoti 4,2 mlrd. eurų į ES bendrosios rinkos stiprinimą per ES įmonių (ypač, MVI) konkurencingumo didinimą, aukštų gamybos standartų ir vartotojų apsaugos užtikrinimą⁷.

Paminėtinos kelios pagrindinės šiuo metu EK įgyvendinamos konkrečiai į socialinės ekonomikos stiprinimą ir plėtrą orientuotos priemonės:

1. Prieigos prie rinkų stiprinimas per socialiai atsakingus viešuosius pirkimus ir įperkamo būsto iniciatyvą. Socialiai atsakingų viešųjų pirkimų iniciatyva apima priemonių visumą, skirtą tam tikram socialinio sąmoningumo lygiui viešuosiuose pirkimuose palaikyti. Valdžios institucijos gali dalyvauti socialiai atsakinguose viešuosiuose pirkimuose pirkdamos etiškus produktus ir paslaugas, o per socialiai atsakingus viešųjų pirkimų konkursus skatintų socialinę ir profesinę įtrauktį bei geresnes sąlygas neįgaliesiems ir socialiai remtiniems asmenims. Pirkimas atsakingai ir etiškai taip pat gali paskatinti verslininkus išsipareigoti atsakingiau ir tvariau valdyti gamybos procesą ir įdarbinti darbuotojus. Dėl to socialiai atsakingi viešieji pirkimai yra strateginė priemonė, padedanti veiksmingai skatinti socialinę ir darbo politiką⁸.

EK įperkamo būsto iniciatyva siekiama bent dvigubai padidinti renovacijos rodiklius ES, panaikinant ilgalaikes kliūtis efektyviai energiją ir išteklius naudojančiai renovacijai, taip pat gerinant pakartotinį naudojimą ir perdirbimą⁹.

2. Paramos verslui stiprinimas per Europos įmonių tinklą, klasterių politiką ir „Erasmus“ bei „Erasmus+“ jauniems verslininkams ir specialistams programas.

Europos įmonių tinklas padeda įmonėms diegti naujoves ir augti tarptautiniu mastu. Tai didžiausias pasaulyje paramos tinklas MVI. Jis vienija ekspertus iš organizacijų narių, kurios yra žinomos dėl savo kompetencijos teikiant paramą verslui (prekybos ir pramonės rūmų, regioninės plėtros organizacijų, universitetų ir mokslo tyrimų centrų, inovacijų agentūrų ir kt.)¹⁰.

Europos klasterių politika be kita ko skiria didelį dėmesį socialinės ekonomikos klasterizacijai. Socialinės ekonomikos klasteriai tai socialinės ekonomikos įmonių ir kitų susijusių pagalbinių ir ekonominių veikėjų grupės, kurios bendradarbiauja tam tikroje vietoje, kad padidintų savo bendrą socialinę ir ekologinę poveikį, stiprindamos kooperaciją, telkdamos išteklius ir inovacinius pajėgumus. Socialinių ir ekologinių inovacijų klasteriai pasižymi tam tikromis ypatybėmis, pavyzdžiui, apima kelių skirtingų interesų grupių interesus (socialinio verslo, pilietinės visuomenės, mokslo ir valdžios) bei dažnai apima daugiau nei vieną ekonomikos sektorių. Kai kurie klasteriai yra sukurti aplink konkrečią fizinę erdvę arba vykdo veiklą tokioje bendroje erdvėje, apimančioje ne tik verslo veiklą bet ir kultūros, laisvalaikio, būsto paslaugų formas¹¹.

3. Ryšių ir partnerystės mezgimas per Europos socialinės ekonomikos regionų iniciatyvą¹².

Visos aptartos ES politikos sritys turi daugiapakopius įgyvendinimo mechanizmus, o konkrečių priemonių įgyvendinimo sėkmė konkrečiose valstybės narėse ar regionuose priklauso nuo atitinkamų politinių sprendimų ir politinės valios atitinkamame lygmenyje.

⁶ Ten pat.

⁷ European Commission. Single Market Programme: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/single-market-programme_en

⁸ European Commission. Social procurement: https://commission.europa.eu/funding-tenders/tools-public-buyers/social-procurement_en

⁹ European Commission. Affordable housing initiative: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy/social-economy-eu/affordable-housing-initiative_en

¹⁰ Enterprise Europe Network: <https://een.ec.europa.eu/about-enterprise-europe-network>

¹¹ European cluster collaboration platform. Social economy clusters: <https://www.clustercollaboration.eu/social-economy>

¹² European Commission. European social economy regions (ESER) initiative: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy/social-economy-eu/european-social-economy-regions-eser_en

2022 m. EBPO parengė Socialinės ir solidarumo ekonomikos bei socialinių inovacijų rekomendacijas¹³, kuriomis siekiama:

1. Skatinti socialinės ekonomikos kultūrą, įgalinant pilietinę visuomenę jungtis prie socialinės ekonomikos iniciatyvų, didinant sektoriaus žinomumą ir pan.

2. Kurti palankią institucinę sistemą, įvertinant ir galimai aiškiai apibrėžiant valdžios institucijų ir skirtingų valdžios lygių atsakomybę už geresnį ir veiksmingesnį socialinės ekonomikos politikos įgyvendinimą.

3. Sukurti socialinės ekonomikos teisinio reguliavimo sistemą, nustatant sritis, kuriose esamos teisinės sistemos yra nepalankios socialinės ekonomikos organizacijoms, palyginti su kitų tipų ekonomikos veikėjais bei pripažinti ir skatinti įvairias socialinės ekonomikos organizacijų teises formas, tokias kaip socialinio verslo įmonės.

4. Gerinti socialinės ekonomikos sektoriaus finansavimo galimybes, sukuriant ir vykdant visapusišką socialinės ekonomikos viešojo finansavimo strategiją, nepažeidžiant pagalbos įmonėms reglamentų, siekiant pagerinti ilgalaikį socialinės ekonomikos organizacijų finansinį tvarumą.

5. Suteikti prieigą prie rinkų, palengvinant socialinės ekonomikos organizacijų prieigą prie viešųjų pirkimų galimybių, skatinant socialinių ir (arba) aplinkosaugos aspektų ir sąlygų naudojimą viešuosiuose pirkimuose taikant aiškias nacionalines ar vietos viešųjų pirkimų strategijas ir teisės aktus.

6. Stiprinti įgūdžius bei kompetencijas socialinėje ekonomikoje, sudarant palankesnes sąlygas vykdyti socialinės ekonomikos švietimo ir mokymo programas mokyklose ir universitetuose, vykdyti mentorystės projektus ir kt.

7. Skatinti poveikio matavimą, stebėseną ir duomenų rinkimą, rengiant rekomendacijas ir metodikas kaip organizacijos gali vertinti ne rinkos vertę, o socialinį poveikį bei inovacijas.

8. Skatinti socialines inovacijas, plėtojant socialinių inovacijų supratimą nacionaliniu ir vietos lygmenimis, įskaitant veiksnius, padedančius atsirasti ir plėstis socialinių inovacijų ekosistemoms. Taip pat, skatinti socialines inovacijas per inkubatorius, kompetencijų centrus, remiant eksperimentavimą ir kt.

Be kita ko, EBPO daug dėmesio skiria (tiek šioje, tiek ir kitose publikacijose¹⁴) socialinio verslo įmonių – kaip vieno iš efektyviausių socialinių inovacijų diegimo įrankių – reglamentavimui. Daugeliu atvejų yra akcentuojamas socialinio verslo įmonių teisinis pripažinimas ar nepripažinimas (teisinės formos problema). Antra, tai esminių socialinio verslo įmonių bruožų apibrėžimas (apibrėžimo problema). Trečia, tai *de facto* veikiančių socialinio verslo subjektų identifikavimo arba pripažinimo problema (turinio problema). Su šiomis trimis problemų grupėmis yra glaudžiai susiję politiniai ir visuomeniniai motyvai, t. y. klausimas, ar socialinio verslo reiškinys visuomenėje pripažįstamas. Ir galiausiai, ketvirta: kokį ypatingą ar išskirtinį statusą socialinio verslo įmonės ar socialinio verslo *de facto* subjektai įgauna palyginti su kitais verslo subjektais? Pavyzdžiui, ar reguliavimas apibrėžia mokesčines ar kitokias lengvatas socialinio verslo įmonėms? Kokias teises ir pareigas įgyja socialinio verslo įmonės pagal nustatytą atitinkamą reguliavimą? Ir apskritai – ar kažkokio teisinio išskirtinumo nustatymas yra socialiai tikslingas ir reikalingas?

Situacijos Lietuvoje apžvalga

Minėta, jog visos aptartos ES politikos sritys turi daugiapakopius įgyvendinimo mechanizmus, o konkrečių priemonių įgyvendinimo sėkmė konkrečiose valstybėse narėse ar regionuose priklauso nuo atitinkamų politinių sprendimų ir politinės valios atitinkamame lygmenyje.

Kadangi į socialinį tikslą orientuotų verslo formų plėtra ES lygmeniu pritraukia gana daug dėmesio politinėje ES darbotvarkėje, kyla klausimas dėl šios srities tolimesnio reglamentavimo nacionaliniu lygmeniu perspektyvų.

¹³ OECD legal instruments. Recommendation of the Council on the Social and Solidarity Economy and Social Innovation: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0472>

¹⁴ Pavyzdžiui: OECD, *Designing Legal Frameworks for Social Enterprises: Practical Guidance for Policy Makers* (Paris: OECD Publishing, 2022): <https://doi.org/10.1787/172b60b2-en>

Nuo 2023 m. sausio 1 d. neteko galios Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas (SĮ įstatymas), galiojęs nuo 2004 m.¹⁵ Taip Lietuvoje buvo panaikinta vienintelė teisinė socialinio tikslo siekiančios įmonės forma (tiksliau, statusas) – socialinė įmonė (SĮ).

SĮ įstatymas buvo priimtas ir įsigaliojo 2004 m. Per SĮ įstatymo galiojimo laikotarpį jis buvo keistas 22 kartus¹⁶. Atitinkamo teisinio reglamentavimo iniciatyva kilo Lietuvai tapus ES valstybe nare, harmonizuojant nacionalinę teisę su ES teisės aktais. SĮ įstatymu buvo įgyvendintas 2002 m. gruodžio 5 d. Komisijos Reglamentas (EB) Nr. 2204/2002 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai, teikiamai užimtumui¹⁷. Vėliau jis buvo pakeistas 2014 m. birželio 17 d. Komisijos reglamentu (ES) Nr. 651/2014¹⁸.

Pagrindiniu paminėtų ES teisės aktų tikslu reikėtų laikyti taisyklių nustatymą, pagal kurias tam tikriems sektoriams nustatyta valstybės pagalba ir tokios pagalbos apimtis laikoma neprieštaraujančia ES vidaus rinkos taisyklėms ir su jomis suderinama. Pagal šias nuostatas ES valstybės narės gali teikti pagalbą nepalankias sąlygas darbo rinkoje turintiems asmenims ir neįgaliems darbuotojams, MVĮ ir kt.

Pagrindiniu SĮ veiklos tikslu buvo laikomas tam tikrų tikslinių asmenų grupių, negalinčių lygiomis sąlygomis konkuruoti darbo rinkoje, skatinimas įsitvirtinti darbo rinkoje, socialinė integracija ir socialinės atskirties mažinimas (2 str.).

Akcentuotina gana svarbi nuostata, kad ilgainiui tikslinio asmenų rato, kuriam buvo taikomos SĮ įstatymo nuostatos (pagalba įsitvirtinant darbo rinkoje), apibrėžimas buvo siaurinamas.

Per visą SĮ įstatymo galiojimo laikotarpį SĮ veiklos schema išliko beveik nepakitusi ir apėmė subsidijuojamos darbo vietos modelį, kuris tarptautinėje literatūroje dažnai apibūdinamas kaip apsaugotos darbo vietos (angl. *sheltered workshop*) modelis. Iš karto reikia paminėti, kad apsaugotos darbo vietos modelis, dėl savo socialinės misijos vertintas teigiamai tarptautinėje literatūroje,¹⁹ buvo gana plačiai kritikuojamas dėl tam tikrų ydingų ir gana archajinių darbo santykių palaikymo, kai yra apribojama asmenų galimybė laisvai konkuruoti dėl darbo užmokesčio rinkoje, kadangi vyrauja tendencija, jog apsaugotos darbo vietos įmonėse paprastai yra mokamas nekonkurencingas (per mažas) darbo užmokestis.

Atsižvelgiant į tai manytina, kad įstatymų leidėjo intencija naikinant SĮ statusą panaikinti ir segreguotų darbo vietų palaikymą vertintina kaip teigiama socialinė inovacija. Vis dėlto lieka klausimas, ar to užtenka siekiant plėtoti modernią ir inovacijomis grįstą socialinę ekonomiką.

Taigi, šiuo atveju iškyla nacionalinio teisinio reguliavimo neapibrėžtumo socialinio verslo įmonių teisinio statuso atžvilgiu problema ir tolimesnio socialinės ekonomikos plėtros krypties trūkumo problema.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2019 m. EBPO atliko gana išsamią analizę²⁰ apie socialinės ekonomikos ir socialinio verslo įmonių / subjektų politiką Lietuvoje, įtraukiant, bet neapsiribojant vien teisinių formų ir teisinio reguliavimo analize. Deja, platesnio atgarsio visuomenėje ši studija nesulaukė.

EBPO studija parodė, kad nepaisant Lietuvos įstatymų leidėjo gana ankstyvų pastangų apibrėžti SĮ statusą (minėta, kad SĮ įstatymas galiojo nuo 2004 m.) ir socialinio verslo (nuo 2015 m. turime

¹⁵ Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo Nr. IX-2251 pripažinimo netekusiu galios įstatymas, TAR, 2022-07-25, Nr. 16118: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/Ofd3b5600c1611edb4cae1b158f98ea5>.

¹⁶ Toliau apžvalgoje yra cituojama ir komentuojama SĮ įstatymo suvestinė redakcija, galiojusi nuo 2020 m. lapkričio 19 d. iki 2022 m. gruodžio 31 d. „Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymas“, suvestinė redakcija nuo 2020-11-19 iki 2022-12-31, TAR, 2020-11-18: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.EEC13A0B85BA/tokfXSRxYs>.

¹⁷ „2002 m. gruodžio 5 d. Komisijos Reglamentas (EB) Nr. 2204/2002 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo valstybės pagalbai, teikiamai užimtumui“, *OJ L* 337, 13.12.2002, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32002R2204>.

¹⁸ „2014 m. birželio 17 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 651/2014, kuriuo tam tikrų kategorijų pagalba skelbiama suderinama su vidaus rinka taikant Sutarties 107 ir 108 straipsnius“, *OJ L* 187, 26.6.2014, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A32014R0651>.

¹⁹ Pavyzdžiui, žr.: Jessica L. Nettles, „From Sheltered Workshops to Integrated Employment: A Long Transition“, *LC Journal of Special Education* 8, 1 (2013): Article 9, <https://digitalshowcase.lynchburg.edu/lc-journal-of-special-education/vol8/iss1/9>.

²⁰ OECD, „Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Development in Lithuania“, OECD LEED Working Papers, No. 2019/02 (Paris: OECD Publishing, 2019), 7, <https://doi.org/10.1787/502fc6ef-en>.

pirmą konceptualią politinę iniciatyvą – Socialinio verslo koncepciją²¹ sąvoką ir įgalinti šio reiškinių plėtrą, ši sritis išlieka fragmentuota, o apibrėžimai, nustatyti įvairaus lygmens teisės aktuose, nėra tinkamai suderinti tarpusavyje.

Kaip pagrindinės, o sykiu ir probleminės politikos sritys EBPO studijoje buvo išskirtos: žinomumo didinimas ir koncepcinės sistemos tikslinimas (*raising awareness and clarifying the conceptual framework*), politikos priemonių ir teisinės bazės plėtros koordinavimas (*coordinating policy and legal frameworks*), socialinio verslo subjektų vaidmens viešuosiuose pirkimuose stiprinimas (*enhancing the role of social enterprises in public procurement*), socialinio poveikio matavimo ir ataskaitų teikimo skatinimas (*promoting social impact measurement and reporting*), ir prieigos prie finansavimo galimybių gerinimas (*improving their access to finance*)²².

Organizacija pateikė ir rekomendacijas, kurios apima daug įvairių priemonių, tarp jų – ir kai kuriuos teisinio reguliavimo aspektus. Pavyzdžiui, organizacija rekomenduoja sutelkti vyriausybinių lygmens ekspertus, teisininkus ir socialinio verslo sektoriaus atstovus, siekdama harmonizuoti socialinio verslo subjektų politinį ir teisinį reguliavimą (*harmonising existing policies, laws, and regulations for social enterprises*).

Taip pat EBPO rekomendavo sukurti „Socialinio verslo plėtros strategiją“, kuri koreliuotų su „oficialiu socialinio verslo subjekto apibrėžimu“ („*in line with the official definition of social enterprise*“). Taip pat nurodoma, kad oficialus socialinio verslo subjekto apibrėžimas turėtų apimti asmenų integracijos socialines įmones (minėta, kad socialinės įmonės statusas Lietuvoje panaikintas nuo 2023 m. pradžios), nevyriausybines organizacijas ir bendruomenės įmones²³ (*community enterprises*) ir nustatyti kriterijus tokiems subjektams apibrėžti²⁴.

Taigi, tolimesnei socialinės ekonomikos sektoriaus plėtrai nacionaliniu mastu reikalingas žinomumo didinimas per visuomeninių diskusijų skatinimą, į kurias būtų įtrauktos įvairios suinteresuotos grupės bei ilgainiui išryškėtų politinės ir / arba strateginės kryptys dėl sektoriaus ateities.

Parengė

Informacijos ir komunikacijos departamento

Tyrimų skyriaus

Patarėjas dr. Tomas Lavišius

Tel. (0 5) 209 6181, el. p. tomas.lavisius@lrs.lt

Seimo kanceliarijos Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus parengti analitiniai ir informaciniai darbai skirti Seimo narių parlamentinei ir Seimo kanceliarijos veiklai. Šiuose darbuose pateikta informacija nėra oficiali Lietuvos Respublikos Seimo pozicija. Šį darbą atgaminti, išleisti, platinti, versti, perdirbti, viešai skelbti, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, galima tik gavus Seimo kanceliarijos leidimą.

Visais atvejais naudojant šį darbą privaloma nurodyti šaltinį.

© Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija, 2024

²¹ Socialinio verslo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2015 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 4-207, TAR, 2015-04-03, Nr. 5148: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/820ade70da4011e48533ed4be8ca86a2/asr>.

²² OECD, „*Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Development in Lithuania*“, OECD LEED Working Papers, No. 2019/02 (Paris: OECD Publishing, 2019), 2, <https://doi.org/10.1787/502fc6ef-en>.

²³ Kadangi Lietuvos Respublikos teisės aktai nenustato „bendruomenės įmonės“ teisinės formos ir neapibrėžia atitinkamos sąvokos, EBPO studijoje yra paaiškinta, kad „bendruomenės įmonėmis“ laikomos „bendruomeninės organizacijos, inicijuojančios verslo veiklą, kurios pelnas naudojamas bendruomenės poreikiams tenkinti ir kurios vadovaujasi socialiai atsakingo verslo principais“. EBPO studijoje apibrėžiant šią sąvoką yra referuojama į Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2017 m. lapkričio 9 d. įsakymą Nr. 3D-720 „Dėl Socialinio verslo vykdymo pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemones gairių patvirtinimo“: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/c2dd3290c53e11e79122ea2db7aeb5f0/asr>.

²⁴ OECD, „*Boosting Social Entrepreneurship and Social Enterprise Development in Lithuania*“, OECD LEED Working Papers, No. 2019/02 (Paris: OECD Publishing, 2019), 9, <https://doi.org/10.1787/502fc6ef-en>.